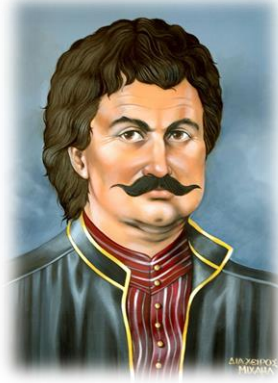

Ο Ρήγας Φεραίος (Βελεστινλής) (1757-1798)

Ο Ρήγας Φεραίος (Βελεστινλής) γεννήθηκε στο Βελεστίνο του νομού Μαγνησίας το 1757 από εύπορη οικογένεια. Το όνομα του πατέρα του ήταν Γεώργιος Κυριτζής, συνηθισμένο επίθετο για την περιοχή του Βελεστίνου μέχρι και σήμερα. Σύμφωνα με θεωρίες το πραγματικό όνομα του Ρήγα ήταν Αντώνιος Κυριαζής ή Κυριτζής κάτι όμως που δεν είναι πλήρως επιβεβαιωμένο, ο ίδιος προτιμούσε να χρησιμοποιεί το όνομα Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας Θεσσαλός και όχι Φεραίος, επίθετο που χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες διανοούμενοι που ζούσαν στην εξορία, επειδή στην αρχαιότητα το Βελεστίνο ονομάζονταν Φερές. Ο παππούς του ονομάζονταν Κωνσταντίνος Κυριατζής ή Κυρατζής από το Περιβόλι Γρεβενών και εγκαταστάθηκε στο Βελεστίνο την εποχή που αυτό είχε γίνει Περιβολιώτικη παροικία στις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Η μητέρα του Μαρία είχε ακόμη έναν γιο των Κωνσταντίνο ο οποίος φημολογείται ότι συμμετείχε στην επανάσταση του 1821. Η οικογένεια του Ρήγα υπήρξε θύμα της τουρκικής μανίας. Ο ίδιος θα μείνει στην ιστορία ως Έλληνας συγγραφέας, πολιτικός στοχαστής και επαναστάτης, με θαρραλέα ψυχή, πρόδρομος και πρωτεργάτης του Νεοελληνικού Διαφωτισμού καθώς και ως εθνομάρτυρας και πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Οι πληροφορίες που έχουμε για την ζωή του Ρήγα και για τον ίδιο εν γένει προέρχονται από τον Χριστόφορο Περραιβό, στενό συνεργάτη και συναγωνιστή του αφού δεν υπάρχει καμία άλλη ουσιαστική γραπτή μαρτυρία ή άλλα πρόσωπα που να μπορούν να δώσουν πληροφορίες. Ο Ρήγας ανήκει σε εκείνη την κατηγορία των ανθρώπων που έγιναν εθνικοί ήρωες θρύλοι και που θα συντηρούσαν και θα ενίσχυαν το εθνικό φρόνημα.

Σύμφωνα με τον Χριστόφορο Περραιβό, ο Ρήγας εγκατέλειψε την γενέτειρα του σε πολύ μικρή ηλικία και αφού πρότινος είχε πάρει την βασική του εκπαίδευση σε Βελεστίνο και Γρεβενά. Ήταν λάτρης της μάθησης και ο πατέρας του τον είχε στείλει στα Αμπελάκια για επιπλέον μόρφωση. Με την επιστροφή του από εκεί έγινε δάσκαλος στην κοινότητα Κισσού Πηλίου. Σε ηλικία 23 ετών, γύρω στο 1780, πήγε στο Βουκουρέστι όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του στις σχολές που βρίσκονταν κάτω από την προστασία Ελλήνων ηγεμόνων. Ταυτόχρονα γνώρισε τις αρχές της γαλλικής δημοκρατίας και μαγεύτηκε από αυτές. Σε ηλικία 28 ετών αναγκάστηκε να βρει καταφύγει στο Λιτόχωρο του Ολύμπου προκειμένου να μην πέσει στα χέρια των Τούρκων μιας που είχε σκοτώσει έναν Τούρκο πρόκριτο για την δεσποτική του συμπεριφορά. Εκεί εντάχθηκε στην ομάδα των αρματολών στην οποία αρχηγός ήταν ο θείος του Σπύρος Ζήρας. Αργότερα θα βρεθεί στο Άγιο Όρος για μικρό χρονικό διάστημα, φιλοξενούμενος του ηγούμενου της μονής Βατοπεδίου, Κοσμά με τον οποίο ανέπτυξε στενή φιλία. Εκεί θα γνωρίσει και τον μοναχό Νικόδημο ο οποίος του είχε δώσει τα κλειδιά της περίφημης βιβλιοθήκης της Αθωνιάδας Σχολής για να εμπλουτίσει τις γνώσεις του. Μετά την παραμονή του στο Άγιο Όρος, το 1785 ταξίδεψε στην Κωνσταντινούπολη όπου θέλησε να συνεχίσει τις σπουδές του και εντάχθηκε στο περιβάλλον των Φαναριωτών, πλούσιων Ελλήνων αστών παλιών αρχοντικών οικογενειών, οι οποίοι ήταν άνθρωποι ιδιαίτερα μορφωμένοι και ασχολούνταν συστηματικά με τις μεταφράσεις ξένων έργων, ενώ συχνά χρηματοδότησαν διάφορα έντυπα της εποχής που εκδίδονταν από Έλληνες. Στην Πόλη διεύρυνε τις σπουδές του στη Γαλλική, στην Ιταλική και τη Γερμανική γλώσσα. Εκεί γνώρισε και τον Αλέξανδρο Υψηλάντη που αργότερα θα γινόταν αρχηγός της Φιλικής Εταιρίας. Όταν ο Υψηλάντης έφυγε για το Ιάσιο προκειμένου να γίνει ηγεμόνας της Μολδοβλαχίας, ο Ρήγας τον ακολούθησε (1788) εγκαταστάθηκε στη Βλαχία – μια μεγάλη σε έκταση ιστορική γεωγραφική περιοχή της Ρουμανίας που βρίσκεται βόρεια του ποταμού Δούναβη και νότια των Νοτίων Καρπαθίων Ορέων – ως διοικητικός υπάλληλος, συγκεκριμένα έγινε γραμματέας του ηγεμόνα της Βλαχίας Νικόλαου Μαυρογένη, αδελφός του

παππού της Μαντώς Μαυρογένους και ταξίδεψε στο Βουκουρέστι σε ηλικία 30 ετών.

Ο Ρήγας δεν είχε μόνο μια ευαίσθητη καρδιά, αλλά και ένα υγιές και πρακτικό μυαλό. Επειδή, λοιπόν, πίστευε ότι – λόγω των εσωτερικών διαθέσεων των ομογενών του και λόγω των εξωτερικών συνθηκών της Ευρώπης – είχε φτάσει η ώρα για ένα γενικό ξεσηκωμό του έθνους, επωφελήθηκε από τις φιλικές σχέσεις που είχε συνάψει με τον ηγεμόνα Μαυρογένη. Σκοπός του λοιπόν ήταν να ξεκινήσει συνεννοήσεις και να δημιουργήσει τις κατάλληλες επαφές που θα τον βοηθούσαν στην οργάνωση του μεγαλεπήβολου σχεδίου του. Για τον σκοπό αυτό, πήρε ως συνεργάτες του πολλούς πλούσιους εμπόρους και προετοίμασε την αποστασία του δυνάστη της Βουλγαρίας Πασβάνογλου από την τουρκική κυβέρνηση. Επιπλέον, επικοινωνούσε αδιάκοπα μέσω αλληλογραφίας με διάφορους άλλους επίσημους Τούρκους και Αλβανούς, αλλά και με αρματολούς, επισκόπους και άλλους προύχοντες της Ελλάδας. Επίσης, για να διαφωτίσει το πνεύμα των ομογενών και να διεγείρει το φρόνημα τους, ασχολήθηκε με το συγγραφικό του έργο που τον έκανε να μείνει στην ιστορία την σύνταξη του Χάρτου της Ελλάδας, του Στρατιωτικού εγκοπλίου, του Προσωρινού πολιτικού κανονισμού, και κυρίως με τους Ύμνους. Οι τελευταίοι που για 30 ολόκληρα χρόνια τους τραγουδούσαν οι πρόγονοι μας, θα γίνονταν το φιτίλι που πυροδότησε τη μεγάλη έκρηξη του 1821. Ομολογουμένως, αυτοί οι ύμνοι, και ιδιαίτερα ο Θούριος,

**Ως τότε, παλληκάρια, να ζούμε'ς τά στενά
Μονάχο'σαν λιοντάρια'ς ταις ράχαις, ς' τά βουνά,**

Σε εκείνα τα χρόνια οι ύμνοι αυτοί προκάλεσαν εντυπώσεις, συγκινήσεις και τέτοια ορμή, ώστε πρέπει να παραδεχτούμε ότι ανταποκρίνονται όχι μόνο στα συναισθήματα εκείνης της περιόδου, αλλά και στο επίπεδο παιδείας που διέθετε τότε το έθνος.

Μετά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο και την ήττα της Τουρκίας (1790) ο Ρήγας κατέφυγε στη Βιέννη όπου και έγινε η έδρα της επαναστατικής δράσης του, εκεί θα προσεγγίσει την επαναστατική βάση της Γαλλίας.. Στη Βιέννη τον έφερε σε επαφή με άλλους ομογενείς, έμπορους και σπουδαστές, ο συνταξιδιώτης του Χριστόδουλος Λάνγκελφελτ-Κιρλιανό. Σημαντικότεροι συνεργάτες του

εκεί ήταν οι αδελφοί Πούλιου από την Σιάτιστα της Μακεδονίας, τυπογράφοι στο επάγγελμα στο τυπογραφείο τους θα εκδώσει τα έργα του τον «Θούριο» και την «Χάρτα» που φιλοτεχνήθηκε από τον Αυστριακό λιθογράφο Φρανσουά Μίλλερ, την επαναστατική του προκήρυξη, το «Σχολείο των ντελικάτων Εραστών», το «Φυσικό απάνθισμα», το «Ηθικός Τρίπους», «Το σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας», «Τα Δίκαια του ανθρώπου» καθώς και το «Νέος Ανάχαρσις».

Ο Ρήγας απέβλεπε στην απελευθέρωση και ενοποίηση όλων των Βαλκανικών λαών και φυσικά όλου του ελληνικού στοιχείου που ήταν διασκορπισμένο στη Ανατολή και τα ευρωπαϊκά κέντρα. Επηρεασμένος από τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό, πίστεψε βαθιά στην ανάγκη της επαφής των Ελλήνων με τις νέες ιδέες που σάρωναν την Ευρώπη και αυτό τον ώθησε στη συγγραφή ή μετάφραση βιβλίων σε δημώδη γλώσσα τους τίτλους των οποίων αναφέραμε παραπάνω, που θα μπορούσαν να κατανοήσουν οι πολλοί και όχι μόνο οι λίγοι μορφωμένοι, καθώς και τη σύνταξη της «Χάρτας», όπως ήδη αναφέραμε, ενός μνημειώδους για την εποχή του χάρτη, που αποτελούνταν από επί μέρους τμήματα. Δύο χρόνια αργότερα ο Άνθιμος Γαζής, επιμελήθηκε μια νέα έκδοση της Χάρτας με τον τίτλο Πίναξ Γεωγραφικός της Ελλάδος, χωρίς όμως να αναφέρει το όνομα του Ρήγα για να αποφύγει την αυστρουγγρική λογοκρισία.

Εκτός από τις εκδοτικές του δραστηριότητες ο Ρήγας προετοίμαζε και την αναχώρηση του από την Αυστρία, κυρίως εξαιτίας του επαναστατικού κλίματος που είχε καλλιεργήσει η Γαλλική Επανάσταση και της διάθεσης του να ενισχύσει τις προσπάθειες του Ναπολέοντα. Το 1792 η υπογραφή της Ρωσοτουρκικής συνθήκης ειρήνης στο Ιάσιο οδηγεί τις ελπίδες του Ρήγα για απελευθέρωση των Ελλήνων από τη Γαλλία και τον Βοναπάρτη. Οι πληροφορίες για τη μυστική επαναστατική δράση του Ρήγα είναι ασαφείς και προέρχονται κυρίως από μαρτυρίες βιογράφων και πληροφορίες τις οποίες απέσπασε η ανάκριση των Αυστριακών αρχών μετά την σύλληψη του Ρήγα και των συντρόφων του. Το συμπέρασμα ήταν ότι δεν υπήρχε οργανωμένος επαναστατικός συνωμοτικός πυρήνας αλλά διάσπαρτες επαφές με ομοεθνείς, τους οποίους διέγειρε ο επαναστατικός ενθουσιασμός του

Ρήγα. Το πιθανότερο και επικρατέστερο σενάριο που επικρατεί μέχρι σήμερα για τη σύλληψη του Ρήγα έχει σχέση με την τελευταία φάση προετοιμασίας του που συνδέεται με δύο επαναστατικές προκηρύξεις, το Επαναστατικό Μανιφέστο και την Προκήρυξη, που τυπώθηκε σε μεγάλο αριθμό αντιτύπων.

Ο Ρήγας συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Τεργέστη την 1^η Δεκεμβρίου του 1797 μαζί με τον Περραιβό. Έπειτα οδηγήθηκε στη Βιέννη, στις 14 Φεβρουαρίου 1798, όπου ανακρίθηκε μαζί με τους υπόλοιπους συντρόφους του ενώ ο Περραιβός είχε την τύχη να αφεθεί ελεύθερος. Η οθωμανική κυβέρνηση είχε από την αρχή απαιτήσει την παράδοση τους. Αντίστοιχα, η αυστριακή κυβέρνηση, ενώ αρχικά ήταν διστακτική, τελικά ενέδωσε. Αυτοί που συνελήφθησαν ήταν συνολικά οκτώ. Από αυτούς, οι τρεις, ως υπήκοοι της Αυστρίας, καταδικάστηκαν σε ισόβια εξορία. Ο Ρήγας μαζί με τους υπόλοιπους παραδόθηκαν το 1798 στον πασά του Βελιγραδίου. Η πρώτη απόφαση ήταν να τους στείλουν στην Κωνσταντινούπολη. Επειδή, όμως, κάτι τέτοιο σήμαινε ότι θα περνούσαν από περιοχές στις οποίες είχε την κυριαρχία ο Πασβάνογλου – και επειδή ήταν γνωστό ότι αυτός ο μεγάλος επαναστάτης είχε ήδη κάνει κατάληψη σε όλες τις διόδους για να σώσει το φίλο του-, κρίθηκε ασφαλέστερο να τους εκτελέσουν στο Βελιγράδι. Τους άλλους τους σκότωσαβ πνίγοντας τους στον Ίστρο.

Τον Ρήγα, ο οποίος πρόβαλε αντίσταση και νίκησε τον Τούρκο που προσπάθησε να τον μεταφέρει, αποφάσισαν να τον δολοφονήσουν με πυροβόλα όπλα. Αλλά, ακόμα και όταν είδε να μπαίνουν οι στρατιώτες που θα τον εκτελούσαν, τους φώναξε στα τούρκικα: «Έτσι πεθαίνουν τα παλικάρια. Αρκετό σπόρο έσπειρα. Αυτός θα βλαστήσει και το γένος μου θα μαζέψει το γλυκό καρπό του!». Ύστερα από τα προφητικά αυτά λόγια, πέθανε.